

ВІДГУК

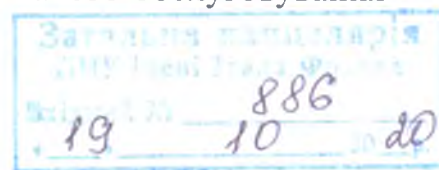
офіційного опонента Гаращенко Людмили Петрівни
на дисертацію Бук Мирослави Олегівни
**«ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ
ОСІБ З ІНВАЛІДНІСЮ В УКРАЇНІ»**

подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.05 – трудове право; право соціального забезпечення

Актуальність теми дослідження

Конституція проголосила Україну соціальною, демократичною, правовою державою, що має вирішальне значення для визнання й забезпечення соціальних прав людини й громадянина.

Соціальна держава є такою, якщо бере на себе обов'язок турбуватися про соціальну справедливість, добробут своїх громадян, їхню соціальну захищеність. У будь-якій цивілізованій державі з ринковими відносинами, соціальне забезпечення займає важливе місце в системі гарантій здійснення прав і свобод громадян. За більш ніж столітню історію існування в різних країнах світу соціальне забезпечення неодноразово змінювало свої функції, форми й схеми фінансування, однак ціль завжди залишалася незмінною – забезпечувати гідне життя людей. Саме система соціального захисту, у тому числі система надання соціальних послуг, покликана вирішити протиріччя, що виникають, у тому числі й між негативними соціальними наслідками ринкової організації виробництва та реальними можливостями людини по адаптації до цих умов. Існування цієї системи забезпечується цілою низкою нормативно-правових актів, які не зважаючи на своє оновлення (ухвалення нового Закону України “Про соціальні послуги”) та приведення його у відповідність до вимог міжнародних актів (насамперед Конвенції про права осіб з інвалідністю), все ще містять норми декларативного характеру та не передбачають механізму їхньої реалізації. Поза увагою законодавця залишається також чимало питань, які стосуються особливостей правового статусу певних суб'єктів, покликаних надавати чи сприяти в наданні соціального обслуговування осіб з інвалідністю. Крім того, потребують правової визначеності принципи такого обслуговування

та механізм реалізації особами з інвалідністю свого права на соціальне обслуговування.

Враховуючи наведене, очевидність актуальності теми не викликає жодних сумнівів. Накопичений нормативно-правовий, законопроектний, емпіричний матеріал потребує наукового осмислення, опрацювання з позиції загальної теорії права та з позиції права соціального забезпечення, що власне і зроблено в дисертаційному дослідженні М.О. Бук.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, пропозицій і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації, сформульовані у дисертації, відповідають вимогам до такого виду досліджень. Високий рівень обґрунтованості та вірогідності наукових положень, висновків, рекомендацій, пропозицій до законодавства, сформульованих у дисертації, забезпечені:

– професійним вирішенням автором низки наукових завдань та адекватністю структурно-логічної схеми дослідження (змісту), що сприяло реалізації поставленої мети дослідження;

– використанням широкої джерельної бази за темою дисертації, достатньою кількістю нормативних джерел, у тому числі джерел міжнародного законодавства (список використаних джерел містить 196 найменувань);

– відповідністю предметної спрямованості дисертаційного дослідження паспорту наукової спеціальності 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення»;

– достатньою кількістю апробації отриманих результатів на науково-практичних конференціях (15).

Достовірність і новизна наукових положень, висновків, пропозицій і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ознайомлення з текстом дисертації, основними публікаціями та авторефератом дозволяє стверджувати, що мету дослідження виконано. Це знайшло відображення в основних положеннях роботи, які сформульовані

автором особисто і характеризуються науковою новизною. Зокрема, автором уперше зроблено висновок про зобов'язальний характер правового статусу надавачів соціального обслуговування, запропоновано вважати юридичних осіб приватного права суб'єктами, що забезпечують здійснення соціального обслуговування осіб з інвалідністю, за умови, що в їхніх установчих документах метою діяльності вказано надання соціального обслуговування та визначено обов'язки щодо надання такого обслуговування, а також вироблено рекомендації щодо законодавчого забезпечення гарантій реалізації відповідними особами права на соціальний захист.

Автором удосконалено:

- поняття складних життєвих обставин;
- пропозиції щодо зміни законодавчих підстав надання соціального обслуговування особам з інвалідністю, вилучивши із пункту 15 статті 1 Закону України “Про соціальні послуги” підпунктів: б), в), г) з огляду на те, що зазначені там обставини не є соціальними ризиками, які можуть слугувати підставами надання соціального обслуговування;
- визначення надавачів соціальних послуг;
- рекомендації щодо покращення структури територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг), з урахуванням їхніх функцій у процесі організації та надання соціальних послуг та з огляду на вимоги державних стандартів соціальних послуг.

Набули подальшого розвитку:

- класифікація видів соціального обслуговування осіб з інвалідністю з огляду на форму надання соціальної послуги;
- пропозиції щодо розширення системи реабілітації осіб з інвалідністю шляхом внесення змін до статті 12 Закону України “Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні”, вказавши у змісті її диспозиції з-поміж інших надавачів соціальних послуг також фізичних та юридичних осіб, які отримали в установленому законом порядку ліцензію і прагнуть надавати особам з інвалідністю реабілітаційні заходи;

– теоретичні напрацювання щодо доповнення ознак суб'єктів, які надають соціальне обслуговування особам з інвалідністю на добровільних засадах, такими ознаками: 1) утворюються, організовуються самостійно; 2) здійснюють свою діяльність як волонтери чи шляхом благодійництва; 3) їхня правосуб'єктність визначається установчими документами; 4) фінансуються за рахунок благодійних внесків або ж власним коштом;

– наукові висновки щодо особливостей юридичної природи договору про надання соціальних послуг.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях

Основні наукові положення і висновки дисертації висвітлено у шести статтях, опублікованих у фахових виданнях, дві з них – у наукових виданнях іноземних держав, а також у п'ятнадцяти тезах матеріалів науково-практичних конференцій.

Окремі положення дисертації обговорювалися на конференціях, що свідчить про належний рівень апробації її результатів і висновків.

Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук і надають авторові право публічного захисту дисертації.

Оцінка відповідності змісту автореферату і основних положень дисертації

Детальний аналіз представлених рукопису та автореферату дисертації дає підстави констатувати ідентичність автореферату й основних положень дисертації. Наведені в авторефераті наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації у повному обсязі розкриті й обґрунтовані в тексті дисертації.

Вирішення конкретного наукового завдання

Дисертація містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які розв'язують конкретне наукове завдання, що

полягає у комплексному аналізі правового регулювання відносин соціального обслуговування осіб з інвалідністю та напрацювання обґрунтованих теоретичних та практичних рекомендацій щодо його удосконалення, що має істотне значення для юридичної науки.

Практичне значення роботи

Висновки повністю відповідають сформульованим завданням та змісту самої роботи і впливають з її основних положень. Дисертант стисло формулює основні результати дослідження, які викладені у тому числі і у структурній частині автореферату.

На наш погляд, найбільш цінними є ті висновки які стосуються: визначення принципів соціального обслуговування осіб з інвалідністю (с. 65-88); конкретизації категорії надавачів соціальних послуг особам з інвалідністю (с. 115-120); реабілітації осіб з інвалідністю (с. 163-183).

Ці положення у поєднанні з іншими теоретичними узагальненнями автора в сукупності розв'язують важливе науково-практичне завдання, яке полягає в обґрунтуванні юридичної природи та визначення соціальної сутності соціального обслуговування осіб з інвалідністю.

Підсумовуючи сказане, варто зазначити, що кандидатська дисертація Бук Мирослави Олегівни є самостійним і структурно завершеним дослідженням, що характеризується єдністю змісту й, безперечно, має науково-теоретичну та практичну цінність. Теоретична значущість роботи полягає у системному теоретичному дослідженні правового забезпечення відносин у сфері соціального обслуговування осіб з інвалідністю. Практична значущість одержаних результатів полягає у використанні науково-методологічних узагальнень та практичних рекомендацій автора у практичній діяльності органів державної влади й органів місцевого самоврядування, суб'єктів, які надають соціальні послуги, соціальних працівників, а також органів державного нагляду й контролю у відповідній сфері, а також у навчальному процесі.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації

Загалом дисертаційне дослідження здійснено на високому науково-теоретичному рівні. Проте, оскільки деякі його положення є дискусійними, що пов'язано з означенням дисертантом власної позиції окремих досліджуваних проблем, варто зробити певні уточнення, зауваження та рекомендації з метою подальшого удосконалення обумовленої проблематики.

1. У першому розділі дисертації, досліджуючи інвалідність як підставу соціального обслуговування, автор бере участь у термінологічній дискусії щодо правильного означення людей з інвалідністю. Зокрема, згадуються такі терміни: «інвалід», «особа з обмеженою працездатністю», «особа з обмеженими фізичними можливостями» і т. і. У кінці підрозділу 1.1. автор згадує Закон України №2249 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 19 грудня 2017 року яким було виключено із законодавства України термін «інвалід» і замінено на термін «особа з інвалідністю». Зважаючи на те, що законодавство в цьому питанні було приведене у відповідність до міжнародних актів, а термін «особа з інвалідністю» є загально визнана та загально вживана, відсутня необхідність додатково наголошувати на цьому.

2. Досліджуючи окремі питання соціального обслуговування осіб з інвалідністю, автор пропонує створити Національну раду з питань реабілітації осіб з інвалідністю (стор. 185). Так, дійсно, зазначена категорія осіб потребує особливої уваги з боку держави і суспільства, але створення нових державних органів в нинішніх умовах є досить сумнівним і економічно необґрунтованим шляхом. Натомість, більш ефективним видається реорганізація та оптимізація діяльності вже існуючих в державі структур.

3. У дисертаційному дослідженні чимало уваги автор приділяє аналізу законодавства, у тому числі Закону України «Про соціальні послуги», вказує на можливість договірного регулювання правовідносин соціального забезпечення загалом та соціального обслуговування, зокрема (стор. 142, 187). Вважаємо, що потребують додаткової конкретизації питання застосування договірного регулювання щодо окремих видів соціального обслуговування та визначення перспективи удосконалення договірного врегулювання у цій сфері.

4. Заслужує окремої уваги дослідження окремих видів соціального обслуговування осіб з інвалідністю в Україні, зокрема у реабілітаційних установах. Автор зосередив увагу на проблемних питаннях у цій сфері, зокрема фінансового забезпечення процесу реабілітації осіб з інвалідністю, відсутності необхідної кількості фахівців-реабілітологів і т. і. Аналізуючи досвід зарубіжних країн, автор, зокрема, зазначає, що в окремих країнах ЄС на законодавчому рівні визначено роль місцевих громад у проведенні реабілітаційних заходів та наголошує на важливості врахування зарубіжного досвіду і в Україні, особливо в умовах проведення реформи децентралізації (стор. 171). Ураховуючи зазначене, потребують додаткового уточнення питання: які саме заходи по удосконаленню системи реабілітаційних закладів необхідно впроваджувати в Україні; які напрямки удосконалення системи підготовки кадрів для цієї сфери, на думку автора, є визначальними та ефективними.

Висловлені зауваження і побажання не применшують загальної високої оцінки рівню виконання дисертаційної роботи, її теоретичної цінності та практичної значущості.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам

З огляду на актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність висловлених висновків, пропозицій і рекомендацій, вважаю, що дисертаційна робота Мирослави Олегівни Бук «Правове регулювання соціального обслуговування осіб з інвалідністю в Україні» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне наукове завдання щодо з'ясування основних проблем правового регулювання відносин такого обслуговування, а також вироблення рекомендацій щодо законодавчого забезпечення гарантій реалізації відповідними особами права на соціальний захист.

На підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що дисертаційна робота М. О. Бук відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів,

затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор, Бук Мирослава Олегівна, на підставі прилюдного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення».

Офіційний опонент
кандидат юридичних наук, доцент,
науковий консультант відділу вивчення
судової практики правового управління (IV)
департаменту аналітичної
та правової роботи Верховного Суду

Л.П. Гаращенко

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ

Головний інспектор сектору
Присяжників Сектор
Головного
Поводства
15.10.2020

